

УДК 373.5.091.32:796

**ОЦІНЮВАННЯ ОСОБИСТИХ І НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В НОВІЙ
УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ**

Кирилюк Анна

Науковий керівник: д.іст. наук, професор Пасічник Н.О.

*Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені
Володимира Винниченка, м. Кропивницький, Україна*

У статті аналізується формувальне оцінювання навчальних досягнень молодших школярів з фізичної культури в новій українській школі. Аргументується його комплексність і системність, оскільки воно поєднує результати педагогічного спостереження учителя за навчальною та іншими видами діяльності учнів; самооцінювання учнями власного фізичного стану й фізичної підготовленості, що відображається в спортивному портфоліо; результати учнівських діагностичних робіт (рухові тести); взаємооцінювання наслідків діяльності учнів.

Ключові слова: нова українська школа, формувальне оцінювання, самооцінювання, портфоліо, фізичний стан, навчальні досягнення.

**Assessment of personal and educational achievements of the junior
schoolchildren in physical education in a new Ukrainian school**

Kirilyuk Anna

Scientific supervisor: Doctor of Historical Sciences, Professor Pasichnyk N.O.

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University, Kropyvnytskyi, Ukraine

The article analyzes the formative evaluation of educational achievements of the junior students in physical education in the new Ukrainian school. Its complexity and systematics are argued, because it combines the results of a pedagogical observation of the teacher on educational and other activities of the students; self-assessment of the students of their own physical condition and physical condition that is reflected in the sports portfolio; the results of student diagnostic work (motor tests); mutual evaluation of the consequences of students' activities.

Keywords: new Ukrainian school, formative assessment, self-assessment, portfolio, physical condition, educational achievements.

Постановка проблеми. Сучасна освітня галузь України перебуває у процесі трансформації: вводяться нові Державні освітні стандарти, запроваджуються освітні програми, створюються підручники, пропонуються застосування різноманітних форм і методів оцінювання особистих і навчальних досягнень учнів. Таке оновлення системи освіти очевидно зумовлює зміну її пріоритетів. Як наслідок, нинішні нововведення зумовили змістовні та процесуальні зміни й у шкільному курсі фізичної культури. А так як початкова школа знаходиться на передових засадах реформування національної освіти, то, відповідно, зміни торкнулися фізичної культури початкової школи. Програма розвантаження учнів молодшої школи має вплив і на викладання фізичної культури, й на оцінювання досягнень учнів початкової школи при опануванні цього предмету. Особливої актуальності набуло завдання створення необхідних умов для фізичного розвитку учнів молодших класів, які сприяли б зміцненню їхнього здоров'я, задоволенню біологічної потреби організму в рухах та формуванню мотивації до здорового способу життя. Фізичний стан молодших школярів і зміцнення їхнього здоров'я залежить від різноманітних соціально-економічних, екологічних та ін. факторів, але протидіяти негативним факторам впливу, хоча б частково, можна цілеспрямованим впливом фізичного виховання на уроках фізкультури та в позаурочний час в загальноосвітньому навчальному закладу, оскільки віковий період молодшого шкільного віку є сенситивним для формування практично всіх фізичних якостей, координаційних здібностей, основних рухових умінь і навичок.

Аналіз досліджень і публікацій. Теоретико-прикладні основи педагогічного оцінювання подано в працях Т.М. Канівець [5], Л.І. Лутченко, Н.О. Пасічник [7; 10], О.І. Щербак, Н.З. Софій. Б.Ю. Бович [13] та ін. Дослідження й оцінювання фізичного стану й розвитку фізичних якостей молодших школярів було предметом наукового пошуку Т.Ю. Круцевич [6], М.Д. Зубалія [4], Г.В. Безверхньої [1], Е.С. Вільчковського [2], В.С. Добринського [3], Н.В. Москаленко [8], В.В. Спіцина [11], О.М. Худолія [12] та ін. Проте в умовах нової української школи, коли кардинально змінилася

система оцінювання особистих досягнень учнів початкової школи й актуальною є проблема стимулювання розвитку рухової активності молодших школярів, вивчення можливостей посилення мотивації школярів до фізичного розвитку через вдосконалення системи оцінювання й самооцінювання потребує додаткового досліджування й узагальнення.

Метою статті є аналіз формувального оцінювання особистих і навчальних досягнень молодших школярів з фізкультури як комплексний і системний процес.

Виклад результатів дослідження. Оцінювання як процес встановлення рівня навчальних досягнень учня/учениці в оволодінні змістом фізичної культури відповідно до вимог чинної навчальної програми є важливим складником освітнього процесу в початковій школі. В новій українській школі оцінювальна діяльність здійснюється на засадах компетентнісного, діяльнісного, суб'єкт-суб'єктного підходів та передбачає партнерську взаємодію вчителя, учнів та їхніх батьків (або інших законних представників) [9]. Оцінювання особистих і навчальних досягнень учнів початкової школи з фізичної культури є формувальним і його метою є відстеження особистісного розвитку учнів, процесу опанування ними навчального досвіду як основи компетентності, забезпечення індивідуальної траєкторії розвитку особистості, покращення індивідуального фізичного стану та рівня фізичної підготовленості. Критерії оцінювання встановлює вчитель із поступовим залученням учнів до цього процесу. Орієнтирами для визначення критеріїв є вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей учнів, визначених Держстандартом. Це оцінювання здійснюється вербально [9] з використанням усних і письмових оціночних суджень, котрі подаються під час поточного контролю та ґрунтуються на врахуванні рівня досягнень учня/учениці, а не ступеня його неуспіхів. Результати оцінювання навчальних досягнень учнів подаються як негласна інформація, яка доступна лише для дитини та її батьків (або осіб, які їх замінюють). Під час реалізації формувального оцінювання важливо не протиставляти дітей один одному; показувати позитивну динаміку фізичного

стану чи фізичної підготовки або мотивувати його можливість; враховувати, що оцінюється не учень, а його робота й особисті досягнення. Про труднощі у навчанні необхідно говорити з учнем індивідуально, щоб не створювати ситуацію колективної зневаги до дитини та формувати передумови булінгу [9].

При оцінюванні особистих досягнень учнів початкової школи з фізкультури доцільно заповнювати індивідуальну картку навчального поступу учня. Це потрібно для того, щоб зареєструвати прогрес особистих досягнень з фізичної культури; стимулювати учнів здійснювати самооцінювання й взаємооцінювання. Крім того, доцільно робити оцінювальний аркуш для класу, щоб визначити рівень засвоєння матеріалу відповідно до навчальної програми, покращення фізичного стану школяра та його фізичної підготовленості. Також розробляється оцінювальний аркуш для класу метою визначення рівня засвоєння матеріалу кожного розділу відповідно до навчальної програми. При цьому визначаються цілі з кожного аспекту діяльності.

За період навчання у початковій школі учню, крім засвоєння програми з фізичної культури, слід навчитися самостійно оцінювати свою навчальну діяльність (самооцінювання) та оцінювати своїх однокласників (взаємооцінювання). Одним із найефективніших інструментів, що допомагає розвинути в учнів здатність до самооцінювання, є спортивне портфоліо, яке дозволяє учневі оцінити особисті досягнення з фізичної культури та визначити перспективи покращення власного фізичного стану. У ньому учень упродовж тривалого часу збирає й систематизує свої досягнення, отримані результати за руховими тестами, участь у спортивних змаганнях на рівні класу тощо. Молодші школярі започатковують ведення портфоліо у другому класі у вигляді папки з прикріпленими аркушами таблиці для переліку робіт та графою для дати (або іншому форматі – за спільним рішенням учителя та учнів). До портфоліо долучають малюнки, діагностичні та інші роботи, їх результати, а також результати рухової активності учнів. Учнівські портфоліо передбачають систематизування робіт учнів як свідчення їхніх успіхів і досягнень [9].

Метою створення спортивного портфоліо в початковій школі є:

- навчати учня ставити навчальну мету (за допомогою вчителя);
- відзначати здібності, уміння, навички й особистий досвід учнів на рівні їхньої самооцінки та оцінки дорослих;
- розвивати фізичні навички;
- усвідомлювати корисність здорового способу життя та рухової активності;
- досліджувати особистий фізичний розвиток протягом певного часу;
- набувати нових знань і поліпшувати свої фізичні вміння.

Само- та взаємооцінювання учнів організовується вчителем на регулярній основі за визначеними критеріями до умінь, що є наскрізними, та складовими компетентностей залежно від навчального прогресу учнів. Шкали для само- та взаємооцінювання рекомендовано застосовувати на вибір учителя: чотирьохрівневу шкалу оцінювання «мені ще варто попрацювати – я тренуюся – мені вдається – мені це дуже добре вдається». При самооцінюванні вважаємо за доцільне, щоб молодші школярі оцінювали не лише особисті досягнення, а й зусилля, які вони для цього прикладають. Досить цікавою є шкала, запропонована в середині 1990-х рр. [6, 18] та розроблена спеціально для дітей, де оцінюються зусилля, прикладені для певного досягнення (Таблиця 1). За словами авторів шкали вона підходить для дітей оскільки містить всього 10 чисел, а діти краще сприймають зміст обсягу зусиль, поділеного на 10 категорій, а також, описи сформульовані спеціально для дітей. За необхідності, для спрощення її можна модифікувати у чотирьохрівневу, проте тоді втрачатимуться емоційні нюанси зусиль.

Таблиця 1. Оцінювання досліджуваного зусилля для дітей

Цифрове значення	Особисте зусилля
1	Дуже, дуже слабке
2	Дуже слабке
3	Легке
4	Потрібно прикласти зусилля

5	Починає ставати важко
6	Трохи важко
7	Важко
8	Дуже важко
9	Дуже, дуже важко
10	Так важко, що не можу продовжувати

Візуалізацію цієї шкали можна зобразити таким чином (Рис.1).

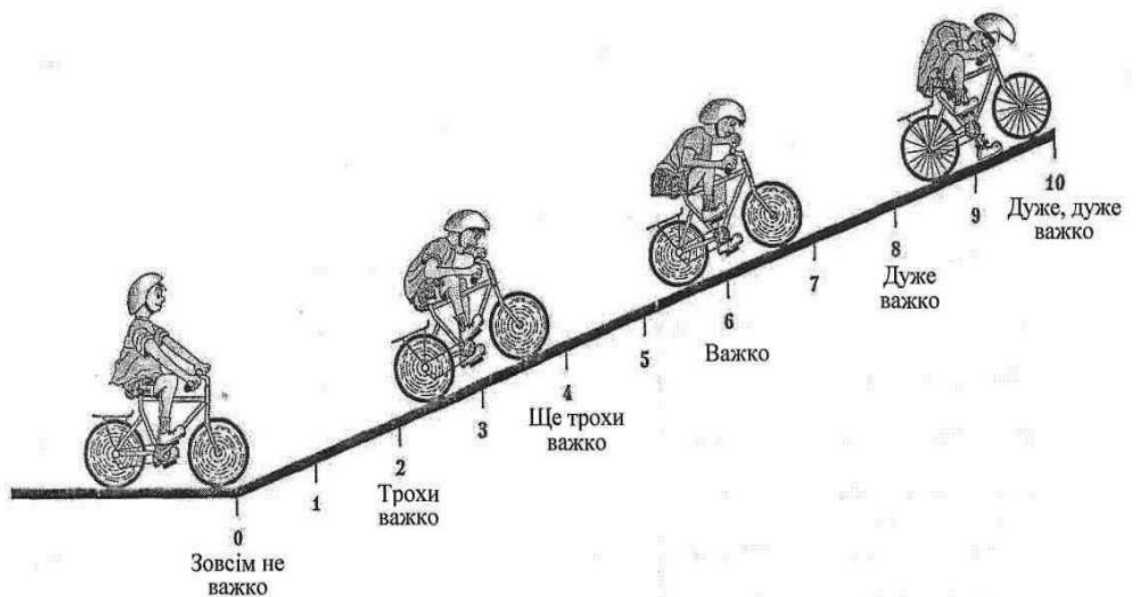

Рис. 1. Візуальна шкала рейтингу досліджуваного зусилля [6, 19].

Оцінювання зусиль є важливим при самооцінюванні, а також вчитель буде бачити, як учень їх оцінює.

Також учні початкової школи, починаючи з другого класу на уроках фізкультури починають використовувати взаємооцінювання. Під час взаємооцінювання необхідно приділяти особливу увагу формуванню уміння в учнів коректно формулювати думку про результати роботи однокласників, давати поради щодо їх покращення. Це активізує навчальну роботу, сприяє розвитку критичного мислення, формуванню ідентичного до нормального ставлення до зауважень, рекомендацій, зміцнює товариськість та відчуття цінності кожного учня в колективі. Результати самооцінювання (спортивне

портфолію) і взаємооцінювання впливають на підсумкове оцінювання вчителя фізичної культури.

Висновки. На сучасному етапі розбудови нової української школи формувальне оцінювання навчальних досягнень молодших школярів з фізичної культури є комплексним і системним, оскільки поєднує результати педагогічного спостереження учителя за навчальною та іншими видами діяльності учнів; аналіз учнівських портфолію (самооцінювання), де учні оцінюють власний фізичний стан і фізичну підготовленість, динаміку цих показників та особисті зусилля, які вони для цього прикладають; результатів їхніх діагностичних робіт (рухові тести); самооцінювання та взаємооцінювання результатів діяльності учнів.

Список літератури

1. Безверхня Г.В. Формування мотивації до самовдосконалення учнів загальноосвітніх шкіл засобами фізичної культури і спорту. Методичні рекомендації для вчителів фізичної культури. – Умань: УДПУ, 2003, –52 с.
2. Вільчковський Е.С. Система фізичного виховання молодших школярів. Навчально-методичний посібник. – К.: ІЗМН, 1998. – 232 с.
3. Добринський В.С. Розвиток координаційних здібностей дітей шкільного віку. Методичні рекомендації для вчителів фізичного виховання. – Луцьк: Вежа «ВДУ ім. Лесі Українки», 2003. – 32 с.
4. Зубалій М., Остапенко О. Мотиваційна шкала безбального оцінювання навчальних досягнень учнів з фізичної культури // Початкова школа. – 2014. – № 2. – С. 54–56.
5. Канівець Т.М. Основи педагогічного оцінювання: навчально-методичний посібник / Т.М.Канівець. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2012. – 102 с.
6. Контроль у фізичному вихованні дітей, підлітків і молоді: навч.посіб./ Т.Ю. Круцевич, М.І. Воробйов, Г.В. Безверхня. – К.: Олімп. л-ра, 2011.
7. Лутченко Л.І., Пасічник Н.О. Основи педагогічного оцінювання: Навчально-методичний посібник. – Кіровоград: Лисенко В.Ф, 2012. – 72 с.
8. Москаленко Н. В. Фізичне виховання молодших школярів / Н.В. Москаленко. – Дніпропетровськ: Інновація, 2007. – 252 с.

9. Наказ МОН України від 23.08.2019 № 1154. Затверджено 27.08.2019. «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів другого класу». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/novaukrschool/08/29/2-klas-nush.pdf> (дата звернення: 21.10.2020).
10. Пасічник Н.О. Педагогічне оцінювання // Вимірювання в освіті: Підручник / За ред. О.В.Авраменко. – Кіровоград: Лисенко В.Ф., 2011. – С.11–30.
11. Спіцин В.В. Оцінка рівня фізичної підготовленості учнів молодших класів загальноосвітньої школи // Теорія та методика фізичного виховання. – 2014. – № 4. – С. 38–44.
12. Худолій О.М., Іващенко О.В., Черненко С.О. Чинники, що впливають на ефективність навчання фізичним вправам хлопчиків молодших класів // Теорія та методика фізичного виховання. – 2013. – № 1. – С. 21–26.
13. Щербак О.І., Софій Н.З., Бович Б.Ю. Теорія і практика оцінювання навчальних досягнень: Навчально-методичний посібник / За наук. ред. О.І.Щербак. – Івано-Франківськ, «Лілея-НВ», – 2014. – 136 с.